

PENTALAN RANTA-AITAN KUNNOSTUS

ESPOON KAUPUNGINMUSEON ARKKITEHTITOIMISTO LIVADYLTÄ TILAAMA RAPORTTI KESÄN 2008 KUNNOSTUSTÖISTÄ

LIVADY
O S A K E Y H T I Ö

P E N T A L A N R A N T A - A I T A N K U N N O S T U S

ESPOON KAUPUNGINMUSEON ARKKITEHTITOIMISTO LIVADYLTÄ TILAAMA RAPORTTI KESÄN 2008 KUNNOSTUSTÖISTÄ

Toimittaneet Laura Mattila ja Marko Huttunen, taittanut Laura Mattila, kuvat ellei muutoin mainittu: Livady / Laura Mattila

S I S Ä L L Y S L U E T T E L O

- 6 Saatesanat
- 8 Lyhyesti Pentalan historiasta
- 9 Ranta-aitta

11 HIRSIRUNGON KUNNOSTUS

- 12 Hirsikorjaukset
- 14 Siihirsi
- 16 Vuoliaiset

21 RUOKOKATTO

- 24 Sarvilaudat
- 28 Räystäiden aluslaudat
- 30 Ruokokatteen ladonta
- 46 Painopuut

51 LOPPUTULOS

S A A T E S A N A T

Livadyn väki: Lauri Saarinen, Marko Huttunen, Tuukka Päivärinne ja Laura Mattila

Espoon kaupunginmuseo tilasi Arkkitehtitoimisto Livadyltä Pentalan ranta-aitan rungon kunnostuksen. Kunnostuksen olivat suunnitelleet Árpád Sailo Espoon kaupunginmuseosta ja Marko Huttunen Arkkitehtitoimisto Livadystä.

Kunnostus toteutettiin suunnitelmien mukaisesti muutoin, paitsi että vuoliaisrakenteen tukemisesta väliseinän päältä luovuttiin tarpeettomana. Myöskään länsisivun toiseksi alinta hirttä ei paikattu, sillä hirsi osoittautui niin huonokuntoiseksi, että se tulee vaihtaa kokonaan. Kyseisen hirren vaihtoon ei ollut varattu aikaa eikä materiaalia.

Ennen kunnostustöiden aloittamista oli Espoon kaupunginmuseo toimittanut työmaalle tarvittavan puutavaran ja rakentanut aitan ympärille telineet.

Rungon kunnostuksen jälkeen ranta-aitaan asennettiin ruokokate. Katteen toteutuksesta vastasi, ja töitä johti kokenut eestiläinen ruokokattomestari Siim Sooster. Katteen suunnitte-

Länsisivun toiseksi alin hirsi osoittautui läpilahoksi eikä suunniteltua paikkausta siksi suoritettu. Hirsi on vaihdettava kokonaan.

Aitan sisäpuolella palossa hiiltynyt pinta jätettiin sellaisenaan näkyviin.

luun osallistui myös Turun ammattikorkeakoulun opettaja, arkkitehti Markku Hyvönen.

Katteen rakentaminen oli myös koulutustilaisuus, johon osallistuivat rakennusrestauroinnin opiskelijat Anni Kauhanen ja Maria Lumo Turun ammattikorkeakoulusta, Pihla Vihemäki ja Pyry Varjonen Ikaalisten käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksesta sekä arkkitehtiylioppilas Laura Mattila arkkitehtitoimisto Livadystä. Lisäksi rakennustyössä olivat mukana Árpád Sailo ja Tuukka Päivärinne Espoon kaupunginmuseosta sekä valokuvaaja Tommi Heinonen.

Korjaustöiden yhteydessä ranta-aitan ulkoseinien palaneet pinnat rapsutettiin puhtaiksi ja koko aitta maalattiin punaisella keittomaalilla.

Ruokokaton rakentajat: Pihla Vihemäki, Pyry Varjonen, Laura Mattila, Maria Lumo, Anni Kauhanen, Siim Sooster, Árpád Sailo ja Tommi Heinonen.

LYHYESTI PENTALAN HISTORIASTA

Villa Rosengård.

Pentalan saarella on ollut pysyvää asutusta 1700-luvun lopulta. Tuolloin sekä saaren koillis- että lounaisrannoilla oli molemmilla kaksi kalastajamökkiä. Kalastuksen ja metsästyksen lisäksi saaren asukkaat ovat harjoittaneet pienimuotoista karjanhoitoa ja viljelyä.

1900-luvun alusta alkaen kesäasukkaille vuokrattiin tilojen päärakennuksia ja tarkoitusta varten rakennettuja huviloita. Vuonna 1906 perustettiin myös Esbo Segelföreningen, jonka paviljonki, Paven, sijaitsee saaren koillisnurkalla. Arkkitehti Sigurd Frosteruksen suunnittelema paviljonki otettiin käyttöön vuonna 1913.

Ammattikalastuksen merkitys elinkeinona Pentalassa väheni sotien jälkeen, ja se lakkasi kokonaan vuonna 1974. Tällä hetkellä Espoon kaupunginmuseo kunnostaa saaren koillisosan rakennuksia ja pihapiirejä saaristomuseoksi.

Purjehduspaviljonki Paven.

R A N T A - A I T T A

Nyholmin kalastajamökki ja siihen liittyvä ranta-aitta Pentalan saarella.
(Esbo hembygdsförening)

Todennäköisesti 1800-luvun alussa rakennettu ranta-aitta on osa Nyholmin tilaa Pentalan koillisosassa. Aitta paloi pahoin vuonna 1982.

Aitan runko on pääosin rakennettu kuusesta, hirsien joukossa on yksittäisiä mäntyhirsyä. Hirsikehikkoa ei ole tapitettu ja osa hirsistä olikin kieroutunut. Näyttää siltä, että aitta on aikoinaan salvottu pyöreistä hirsistä, jotka palhottiin vain salvainten kohdalta. Myöhemmin hirret on kuitenkin veistetty suoriksi.

Rakennuksessa on ollut alun perin ruokokatto. Ennen vuoden 1982 paloa rakennuksessa oli asbestisementtikatto ja palon jälkeen siihen rakennettiin (väliaikaisesti) mineriittikatto.

Pentalan ranta-aitta. (Espoon kaupunginmuseo)

Ranta-aitassa on ollut ruokokatto. Kattorakenteeseen kuuluu kaikkiaan 23 vuoliaista, joista reunimmaisat toimivat siihirsinä. Ruokokatto vaatii tiheän vuoliaisvälin.

Päättyräystäiden kataja- tai kuusitapit estävät reunimmaisista ruokojen putoamista ja kannattelevat painopuita.

H I R S I R U N G O N

K U N N O S T U S

H I R S I K O R J A U K S E T

Väliseinän ylimmän hirren rannan puoleinen pää jouduttiin uusimaan lahovaurion vuoksi.

Rakennuksen seinähirsistä uusittiin osittain kaksi. Uudet hirret veistettiin käsin mänty-tukeista, jotka Espoon kaupunginmuseo oli toimittanut paikalle. Puut oli kaadettu Penttälästä keväällä 2008, kuten kaikki muukin korjauksessa käytetty puutavara.

Väliseinän ylin hirsi oli lahonnut rannan puoleisesta päästään konsolin osalta. Jotta uusi konsoli saatiin jäämäkästi kiinni, jouduttiin hirttä uusimaan nelisen metriä.

Rannan puoleisen pitkän seinän ylin hirsi uusittiin lähes kokonaan, noin 7 metrin matkalta. Hirsi toimii paitsi kamanahirtenä myös ainoana seinän yläosassa vetoa vastaanottavana hirtenä. Tämän vuoksi tarkoitukseen valittiin keskimääräistä kookkaampi hirsi.

Myöhemmin on vielä uusittava kokonaan länsiseinän toiseksi alin hirsi, joka osoittautui kauttaaltaan lahoksi.

Säästettävä hirren osa tapitettiin alempaan hirsikertaan.

Uusien hirsien liitokset valmisteltiin ensin vanhaan rakenteeseen.

Konsolihirren liitos tehtiin siten, ettei konsoliin siihirren kautta välittyvä vesikaton paino pääsee kippaamaan konsolihirren takapäätä.

Uuden hirren liitoksen sovitus.

Säilytettävissä hirsissä palon aiheuttamat vahingot ovat vain pinnassa ja parin sentin hiiltyneen kerroksen jälkeen puu on erinomaisessa kunnossa.

Molemmat uudet hirret valmiina paikoillaan.

Uusi konsolihirsi muotoiltiin samaan tapaan 'notkahtaneeksi' kuin päätyjen konsolihirret.

Uuden konsolin yläpinta muotoiltiin räystäslautojen asentamista varten.

Päätyjen konsoleita tuettiin terässitein.

S I I H I R S I

Meren puolen alkuperäinen siihirsi konsolissaan.

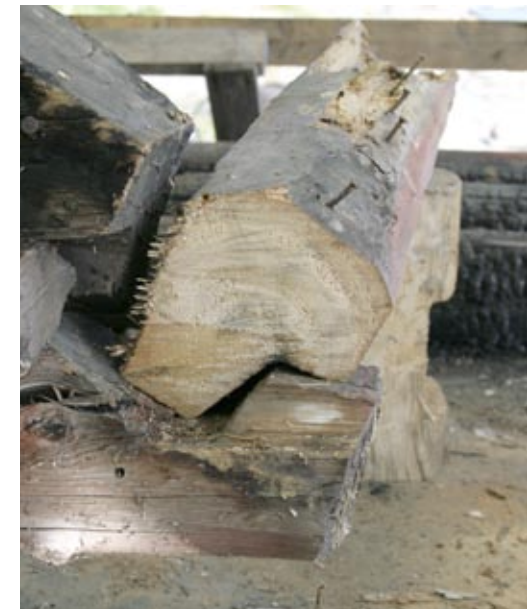
Alkuperäisessä kattorakenteessa alimmalla vuoliaisella on erityinen tehtävä. Se toimii niin sanottuna siihirtenä, joka estää räystäslautoja valumasta alas ja nostaa alimman ruokokerroksen oikeaan kulmaan.

Meren puolen siihirsi korvattiin kokonaan uudella. Uusi hirsi veistettiin paikan päällä kuusitukista ja liitokset tehtiin vanhan mallin mukaisesti.

Meren puolen siihirren liitos avattuna.

Rakennuksen rungon kaikki liitokset oli tehty yksinomaan kirveellä.

Meren puolen alkuperäinen siihirsi katkaistuna liitoksen kohdalta.

Meren puolen uuden sihirren
aukinainen liitos.

Meren puolen uusi sihirsi paikoilleen
asennettuna.

Siihirret kiinnitettiin paikoilleen
takonauloja käyttäen.

Lauri Saarinen valmisti puuttuvat
takonaulat siihirsien kiinnittämistä
varten.

Sauna kiuas toimi ahjona, johon saatiin
hiilet vanhoista vuoliaisista. Alasin
valmistettiin paikanpäältä löytyneestä
romusta.

V U O L I A I S E T

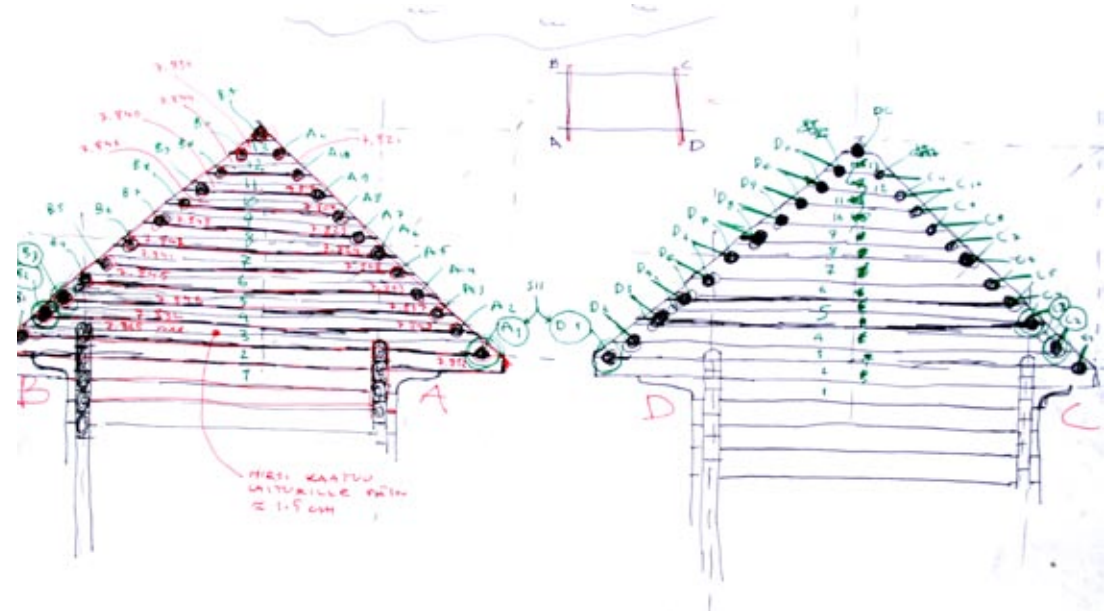

Päädyjen hirret merkittiin ennen purkamista.

Vesikaton vuoliaisista uusittiin kaksikymmentä. Uudet vuoliaiset tehtiin kuusitukeista. Kaksi parhaimmassa kunnossa ollutta vuoliaista merenpuoleisella lappeella säilytettiin.

Työ suoritettiin siten, että rakennuksen molemmat päädyt purettiin ja pystytettiin uudestaan. Kaikki päädyn hirret ja muut säilytettävät osat merkittiin ennen purkamista. Merkinnät tehtiin juomatölkeistä leikattuihin peltisuikaleisiin ja kiinnitettiin ruuveilla.

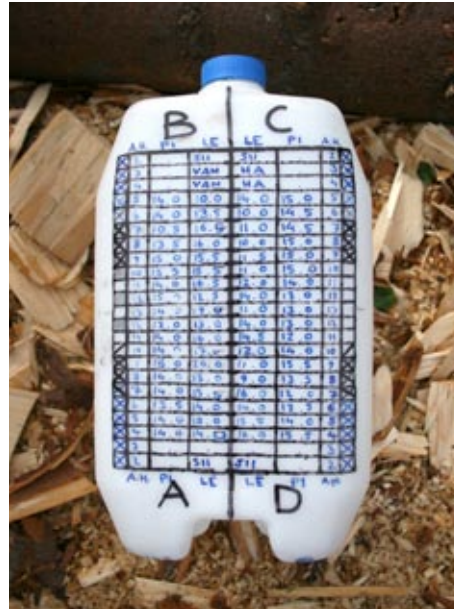
Vuoliaisten vaihdon yhteydessä rakennetta vahvistettiin tapittamalla päädyt. Länsipäätyyn asennettiin lisäksi vinotuki.

Päädyjen hirsien indeksointi.

Uudet vuoliaiset esityöstettiin maassa.

Esityöstön avuksi laadittu taulukko salvosten mitoista.

Vuoliaista nostetaan paikoilleen.

Päätyjen hirsien varaukset ja salvaimet olivat vaurioituneet palossa.

Rakenteen tukevoittamiseksi hirsipäädyt tapitettiin siten, että jokaiseen hirteen tuli kaksi tappia.

Tapit valmistettiin pääasiassa 28 x 28 mm höylätystä mannystä. Tapit veistettiin sopiviksi 32 mm reikiin.

Osa tapeista valmistettiin lohkomalla puretuista hirsistä.

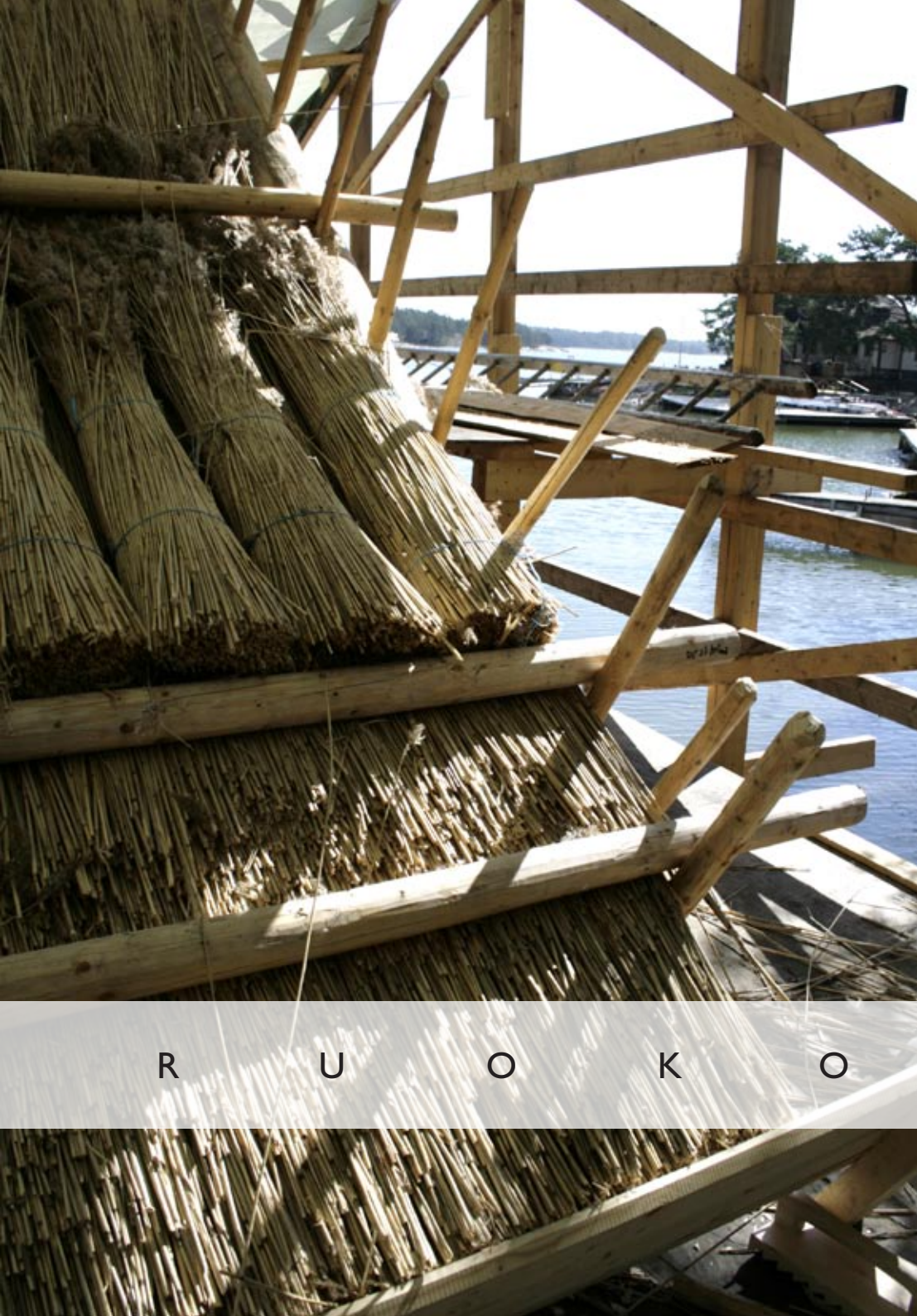
Uudet vuoliaiset paikoillaan.

Meren puoleisella lappeella säilytettiin kaksi alkuperäistä vuoliaista.

Länsipäätä tukemaan asennettiin vinopuu.

R U O K O

K A T T O

Ruokokatot voi karkeasti jakaa kahteen eri ryhmään: sidottuihin ja päällipainoisiin kattoihin. Edellistä on kutsuttu myös skoonelaiseksi tyyppiä ja jälkimmäistä edustavat keski- ja pohjoisruotsalaiset tyytit. Myös suomalaiset katot ovat perinteisesti päällipainoisia. Käytännössä eri tyyppiä on kuitenkin esiintynyt rinnakkain. Kaikki virolaiset ja keskieurooppalaiset katot edustavat sidottua tyyppiä.

Pentalan ranta-aittaaan rakennettiin vanhan valokuva-aineiston pohjalta pohjoisruotsalaista tyyppiä edustava painopuullinen ruokokatto. Ruo'ot pysyvät paikoillaan vaakasuuntaisten painopuiden ansiosta eikä niitä perinteisesti ole sidottu lainkaan.

Korjaustyössä käytetty ruoko oli peräisin Virossa.

Ruokokaton teossa käytettäviä työkaluja.

Tamppilautaa käytetään katon pinnan tasoittamiseen. Kuvassa oleva koivupuinen tamppilauta on valmistettu Pentalan ranta-aitan kattotyömaata varten.

Villaveitsellä leikataan auki ruokoniput ja sitä käytetään myös katteen paksuuden mittaamiseen.

S A R V I L A U D A T

Tukit sarvilautoja varten halkaistiin moottorisahalla.

Päätyräystäillä ruokoja pitää paikoillaan sarvilaudat eli puolipyöreät halkaistut puunrungot, joiden läpi on lyöty tappeja pystyyn. Sekä halaspuolikkaat että tapit valmistettiin kuusesta. Puolikkaat kiinnitettiin paikoilleen parilla vuoliaisen läpi lyödyllä tapilla.

Ilkka Sailo veistää halaspuolikkaan pintaa.

Halaspuolikkaidet päät veistettiin, jotteivat ne imisi niin hanakasti vettä.

Halaspuolikkaisiin tehtiin reiät tappeja varten käsin kairaten.

Kuusitappeja veistetään.

Tappeja paikoilleen asetettuina.

Sarvilauta paikalleen asennettuna.
Kuvassa näkyy myös päätyräystäään
uudet aluslaudat.

Jokainen sarvilauta kiinnitettiin parilla
vuoliaisen läpi lyödyllä tapilla.

Jos yksikään maassa valmiiksi
poratuista rei'istä ei osunut sopivasti
vuoliaisen kohdalle, tehtiä katolla
ylimääräinen reikä lyhyempää
sarvilaudan kiinnitystappia varten.

Painopuiden kannalta tappien tulisi
sijaita hieman vuoliaisen alapuolelle.
Tällöin painopuu osuu vuoliaisen
päälle ja ruo'ot jäävät tehokkaasti
puristukseen.

Harjalla molemmista sarvilautoista
veistettiin puolet pois.

Sarvilautojen päät harjalla.

Sarvilautojen alta työntyvät vuoliaisten
pääet lyhennettiin, jotta päätyihin
voidaan myöhemmin asentaa
otsalaudat.

R Ä Y S T Ä I D E N A L U S L A U D A T

Meren puolen pitkällä räystäällä sekä molemmilla päätyräystäillä oli jäljellä vanhaa aluslaudoitusta.

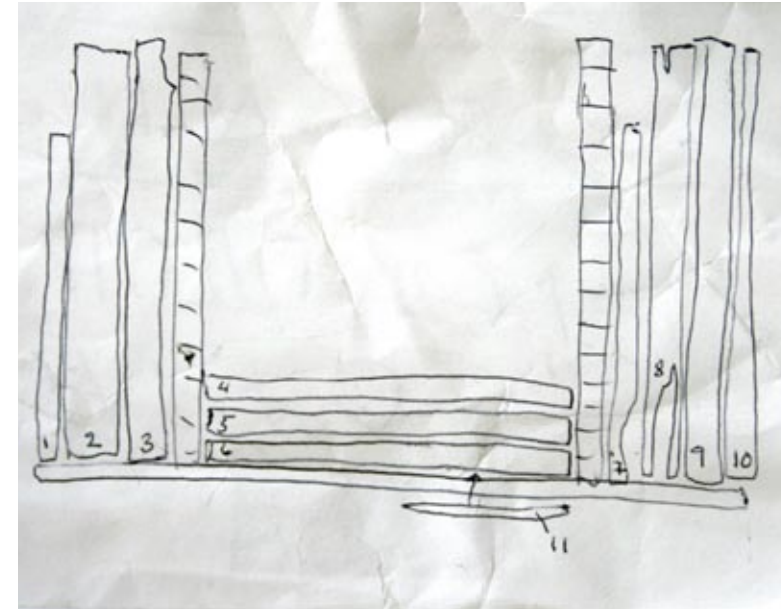
Laudat merkittiin ja palautettiin hirsirungon kunnostuksen yhteydessä alkuperäisille paikoilleen.

Ranta-aitan merenpuoleisella lappeella oli jäljellä vanhaa aluslaudoitusta. Laudat merkittiin ja palautettiin alkuperäisille paikoilleen.

Päätyräystäiden puuttuvat aluslaudat saatiin suvisaaristolaiselta pienvenetelakalta, jossa oli varastossa vanhaa kanttaamatonta noin puolen-toista sentin vahvuista sahattua lautta.

Merenpuoleiselta pitkältä räystäältä puuttui yksi kapea lauta. Sitä varten materiaali saatiin vanhoista ranta-aitan palosta säästyneistä lattialaudoista.

Rannan puolen pitkälle räystäälle ei vielä asennettu laudoitusta. Sitä varten materiaali tilataan erikseen.

Kaavio säilyneistä räytäslaudoista merenpuoleisella lappeella.

Merenpuoleiselle pitkälle räystäälle tehtiin reunimmainen lauta vanhasta lattialankusta.

Jatkettuja räystäslautoja itäpäädyssä.

Jatkettuja räystäslautoja länsipäädyssä.

Rannan puoleisille päätyräystäille tehtiin kokonaan uusi aluslaudoitus.

R U O K O K A T T E E N L A D O N T A

Ruo'ot olivat varastoituina museon laiturilla, mistä ne siirrettiin työmaalle nosturilla varustetulla aluksella.

Ruokojen ladonta aloitettiin, kun painopuita lukuun ottamatta katon kaikki muut osat olivat paikoillaan. Työ eteni lape kerrallaan.

R A N N A N P U O L E I N E N L A P E

Aluksi harjan suuntaiselle räystäälle rakennettiin muottilaudoitus, jota vasten ensimmäiset ruokokimput asetettiin. Suomalaisen ruokokattoperinteen mukaisesti rannan puoleisella lappeella alinta ruokokerrosta ei kiinnitetty lainkaan. Sitä varten valittiin erityisen pitkiä ruokoja, jotta ne ylettyisivät mahdollisimman monen painopuun alle.

Kun muottilaudoitus irrotettiin, havaittiin etteivät ruo'ot olleet kovin tiukassa. Tiivistetty räystääs valui päivän aikana yli kymmenen senttiä, mutta oli vielä korjattavissa. Tämän jälkeen turhaa liikkumista keskeneräisellä katolla vältettiin ja lisättiin väliaikaisia painopuita.

Suoran räystääslinjan aikaansaamiseksi rakennettiin muottilaudoitus. Se osoittaa myös katteen oikean paksuuden.

Ruokoniput asetettiin muottilautaa vasten tiiviiksi kerrokseksi.

Ensimmäistä ruokokerrosta varten valittiin erityisen pitkiä ruokoja.

Kaikki ruo'ot asetettiin tyvipää alaspäin.

Kun kaikki ensimmäisen ruokokerroksen niput oli asetettu paikoilleen, ensimmäinen painopuu nostettiin niitten latvojen päälle.

Tämän jälkeen niput aukaistiin ja narut poistettiin.

Avatut ruokoniput eroteltiin tasaiseksi patjaksi.

Ensimmäisen kerroksen ruokojen latvojen alle asetettiin ohut kerros lyhyempiä ruokoja. Näin pyrittiin saamaan aikaan eräänlainen lukko, joka estää ruokoja valumaan alas räystäällä.

Myös ensimmäisen ruokokerroksen latvojen päälle korsien lomaan asetettiin ohut kerros lyhyempää ruokoa pitämään ruokoja paikoillaan.

Edellä mainittujen toimenpiteiden jälkeen painopuu nostettiin väliaikaisesti lappeella ylemmäksi ja räystäälle lisättiin vielä yksi kerros pitkiä ruokoja. Painopuu nostettiin jälleen ruokojen päälle ennen nippujen aukaisemista.

Katteen pinta tasoitettiin ja tiivistettiin tamppilautaa käyttäen.

Katteen paksuutta seurattiin ruokopatjan läpi vuoliaiseen asti upotetun veitsen avulla.

Valmiiksi tasoitettua pintaa.

Alin painopuu asetettuna lopullisesti paikoilleen.

Uusi kerros ruokoa ladottiin painopuuta vasten.

Katon paksuutta tarkkailtiin veitsen avulla.

Uusi kerros tasoiteltiin ensin karkeasti käsin ja lopullinen pinta tehtiin tamppilautaa käyttäen.

Jos osa ruo'oista työntyy vahingossa liian ylös ne voi vetää takaisinpäin käsin ja pinnan viimeistelyn voi uusia.

Valmista kattopintaa.

Painopuuta nostetaan
paikoilleen.

Painopuut toimivat myös telieinä
työn aikana.

Pintaa tasoitettaessa on tärkeä seurata,
että katon pinta pysyy linjassa.

Katon alapinnan siistimiseksi latvojen alle laitettiin tarvittavissa kohdissa ohut kerros ruokoa. Näin latvojen röyhyt eivät pääse roikkumaan vuoliaisten väleistä.

Katon alapintaa.

Muottilauδοitus rannan puolelta purettiin, kun lape oli ladottu valmiiksi.

Muottilauδοituksen purkamisen jälkeen räystääs tiivistettiin lyöden ruokoa sisäänpäin tamppilaudalla.

Myös katon yläpinta räystäällä tiivistettiin muottilauδοituksen purkamisen jälkeen.

Kattotöiden aikana rannanpuoleinen räystäs pääsi valumaan alas reilut kymmenen senttiä.

Räystään valuma korjattiin tiivistämällä se uudestaan tamppilautaa käyttäen.

Ruokojen valumiselta räystäällä välttyttiin, kun poikittaiset painopuut tuotiin paikoilleen vaikkei niitä voitukaan vielä asentaa lopullisesti.

Meren puolella kaksi alinta ruokokerrosta kiinnitettiin harjateräksellä.

Ruuvit kiinnitettiin vuoliaisiin ruokojen läpi akkuporakoneella.

Etualalla nippu kiinnitysruuveja.

MEREN PUOLEINEN LAPE

Kellään tekijöistä ei ollut kokemusta painopuullisen katon tekemisestä, eikä merenpuoleisen räystään ruokoja siksi uskallettu jättää kiinnittämättä. Meren puolella räystääs joutuu kovemmalle rasitukselle ja lisäksi sen korjaaminen olisi veden päältä hankalaa.

Kahden alimman ruokokerroksen kiinnittämiseen päädyttiin käyttämään teräslankaa ja harjaterästä.

Katteen latominen eteni kahden ensimmäisen kerroksen jälkeen samoin kuin rannan puolella.

Harjateräksen kiinnitysruuvi.

vuoliaiseen ruuvilla kinnitetty teräslanka väännettiin lenkiksi.

Teräslanka kiristettiin ruuvipumpulla samalla kun ruokoja painettiin jalalla alaspäin.

Valmis sidonta.

Harjalla tarvittiin tietyn mittaisia ruokoja.

Ruo'ot katkaistiin mittaansa kirveellä.

Katkaistuja ruokoja merenpuoleisella lappeella lähellä harjaa.

Katkaistuja ruokoja asetettiin ohut kerros katon alapinnan siistimiseksi ennen rannan puoleisten ruokojen taivuttamista harjan yli.

Merenpuoleinen lape juuri ennen rannan puoleisten ruokojen taivuttamista harjan yli.

Ennen merenpuoleisen lappeen viimeisten ruokokerrosten latomista rannan puolelta harjan yli työntyvät latvat taivutettiin meren puolelle.

Taivutettujen ruokojen päät painettiin alas painopuitten avulla.

Alinta taivutettujen latvojen päälle asetetuista painopuista korotettiin sen verran, että seuraavan kerroksen ruokoniput saatiin pujotettua sen alle.

Ruokojen latomista jatkettiin taivutettujen latvojen päälle kunnes meren puolen ruo'ot ylettyivät tarpeeksi harjan yli ja ne voitiin taivuttaa.

Meren puolen ruokoja valmiina taivutettaviksi.

Ruokojen päät leikattiin, jotta kukinnot eivät jäisi näkyviin katon pinnallae.

Ruokojen päät taitettiin harjan yli.

Harja tiivistettiin polkemalla.

Harja viimeisteltiin noin 70 cm mittaisilla ruo'oilla jotka asetettiin ylimpien painopuiden alle tyvi ylöspäin.

Valmis harja.

P A I N O P U U T

Pitkittäisiä painopuita paikoilleen asennettuna.

Kaikkien pitkittäisten painopuitten latvapääät ovat samaan suuntaan. Näin pyrittiin varmistamaan paksumpien painopuiden mahdollisimman tasainen tukeutuminen ohuempisiin.

Pentalan ranta-aitan kattotyyppiin kuulu kahdenlaisia painopuita. Ohuemmat painopuut asetettiin vuoliaisten suuntaisesti ja ne tukeutuvat päätyräystäiden kuusitappeihin. Kaikki ohuemmat painopuut asennettiin samoinpäin.

Ohuempien painopuiden päälle niitä vastaan kohtisuoraan, asetettiin neljä paria järeämpiä painopuita. Parit kiinnitettiin toisiinsa harjalla katajatapilla.

Poikittaisten painopuiden liitoskohdat valmisteltiin maassa.

Poikittaisten painopuiden päihin kairattiin reiät katajatappiitosta varten.

Tapit poikittaisten painopuiden harjaliitosta varten valmistettiin katajasta.

Katajatappia sovitetaan reikään.

Painopuuta nostetaan katolle.

Merenpuoleiset poikittaiset painopuut nostettiin harjan yli.

Painopuut kiinnitettiin aluksi väliaikaisin tapein, jotta tarvittaville loveuksille voitiin määrittää paikat.

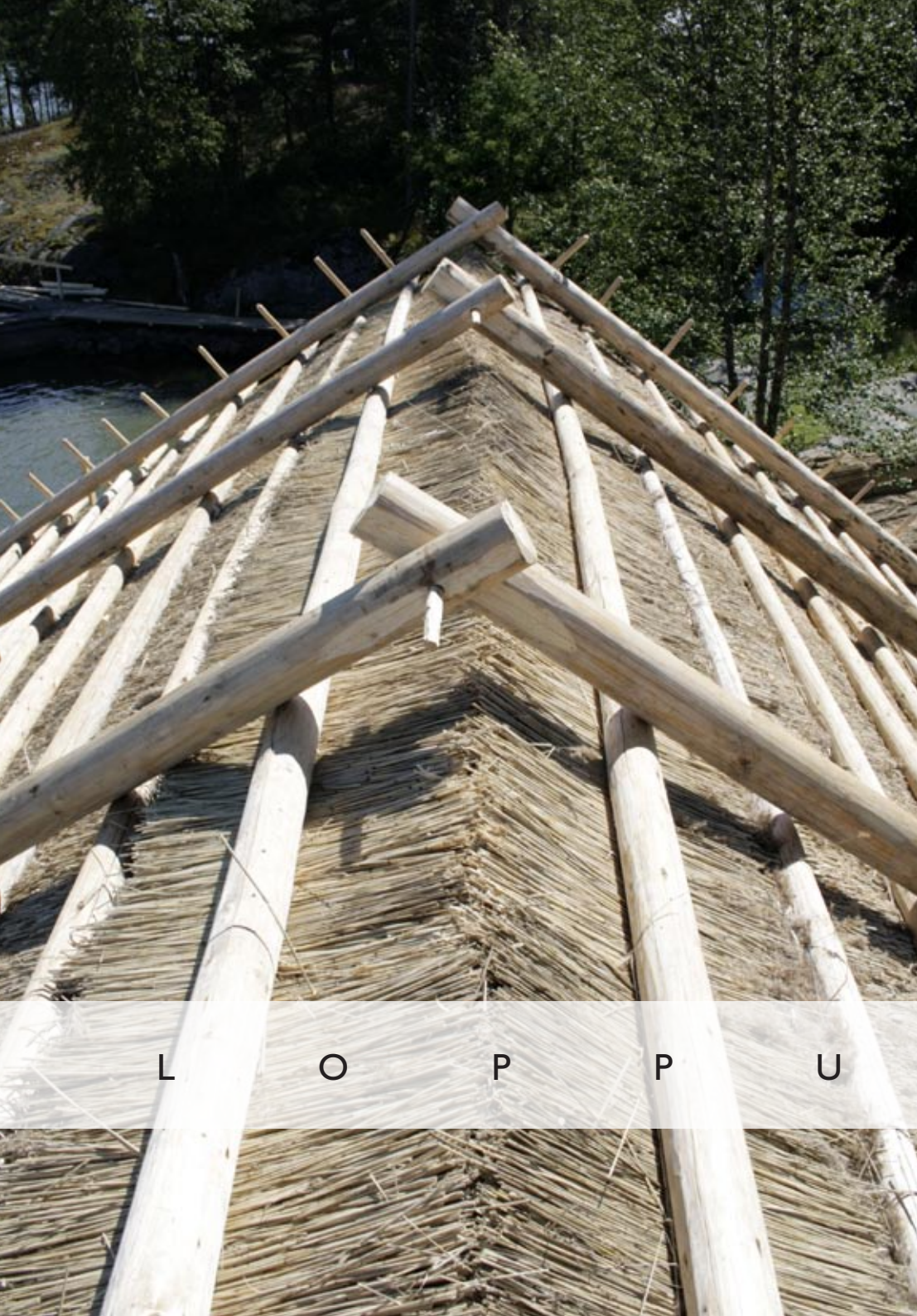
Painopuut irroitettiin vielä loveamista varten.

Lovettuja painopuita lopullisilla paikoillaan.

Painopuiden asentamisen jälkeen katto oli valmis.

L O P P U

T U L O S

Pentala ranta-aitan hiiltynyt ulkopinta rapsutettiin puhtaaksi.

Seinät maalattiin ulkoa punaisella keittomaalilla.

